

ПРИНЦИПИ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМИ ЗАПАСАМИ

© Л.М. Ганас, 2012

Поняття “принцип” має декілька трактувань, походить з латинської мови та означає основу, первоначало, застосовується у різних науках та відображає основоположення, або основне правило поведінки [1]. В Академічному тлумачному словнику подано наступне трактування: “1). Основне вихідне положення якої-небудь наукової системи, теорії, ідеологічного напрямку і т.ін.; 2) Особливість, покладена в основу створення або здійснення чого-небудь, спосіб створення або здійснення чогось; 3) Переконавання, норма, правило, яким керується хто-небудь у житті, поведінці.” [2]. З позиції менеджменту під принципом розуміємо сукупність правил, положень, якими необхідно керуватись в процесі управління та які формують засади менеджменту [3, с. 69; 4, с.327]. Принципи управління виробничими запасами – це сукупність основних положень, закономірностей, правил, процедур, норм поведінки в процесі управління виробничими запасами на підприємстві, що забезпечують виконання поставлених завдань (наявність необхідних матеріальних ресурсів, уникнення простоїв тощо).

Виокремлено цілу низку принципів, що поділяються за певними ознаками на види. Поділяючи їх за ознаками, більшість науковців (С.О. Гуткевич, О.Є. Кузьмін, О.Г. Мельник, Г.В. Осовська, О.А. Осовський В.А. Рульєв, Л.І. Скібіцька, О.М. Скібіцький, А.В. Шегда та інші) одностайні при виділенні таких принципів як загальні та спеціальні (особливі тощо). При виділенні принципів управління виробничими запасами слід дотримуватися поділу науковців та типологізувати їх за областю дії на загальні та спеціальні. Загальними називаються ті принципи, що поширюються на усю систему управління (в тому числі на управління виробничими запасами) та на існуючі організації, спеціальні принципи управління стосуються конкретного об’єкта управління (лише виробничих запасів).

Спеціальними принципами управління виробничими запасами є: принцип оптимальності виробничих запасів, раціональності використання виробничих запасів, своєчасності надходження виробничих запасів, наявності виробничих запасів, першочерговості формування виробничих запасів, відповідності складських приміщень до умов зберігання виробничих запасів. До загальних принципів слід віднести принципи: точності, планованості, партнерства, економічності, контрольованості, тощо.

Принцип оптимальності виробничих запасів полягає у визначенні такої кількості виробничих запасів, що забезпечувала б роботу підприємства та супроводжувалась мінімальними витратами утримання. Іншими словами, це принцип, що базується на розрахунку обсягу виробничих запасів на підприємстві за кожним елементом, величини партії постачання з мінімальними витратами на замовлення, доставку та зберігання виробничих запасів.

В управлінні запасами принцип раціонального використання виробничих запасів передбачає при формуванні, зберіганні та експлуатуванні виробничих запасів визначати необхідність їх створення (аналізування усіх за та проти по формуванню), забезпечення цільового використання та зберігання, що покриває витрати на замовлення та їх надходження у виробничий процес, враховуючи потреби і можливості підприємства.

Принцип своєчасності надходження виробничих запасів базується на потраплянні необхідних матеріальних ресурсів у потрібне місце (у виробничий процес) в запланований термін. В дечому принцип перегукується із системою Just-in Time, проте він не базується лише на використанні конкретної системи управління, системи можуть бути різні, проте, часові аспекти мають дотримуватись.

Розглядаючи виробничі запаси, як матеріальні ресурси, які необхідні підприємству для виробництва продукції, слід враховувати їх потребу та важливість у виробничому процесі. Сутність принципу першочерговості формування виробничих запасів полягає у такому розподілі фінансових ресурсів на формування виробничих запасів, який забезпечував би придбання найнеобхідніших матеріальних ресурсів для формування виробничих запасів.

При зберіганні виробничих запасів слід враховувати умови їх утримання, що впливають на розподіл запасів у складських приміщеннях. На цьому базується принцип відповідності складських приміщень до умов зберігання виробничих запасів. Спеціалізовані складські приміщення дозволяють зберігати виробничі запаси з мінімальним ризиком їх непридатності наслідок втрачання певних властивостей, або псування.

Для забезпечення діяльності підприємства без збоїв, простоїв тощо необхідно, щоб були потрібні ресурси у відповідних кількостях. На цьому базується принцип наявності виробничих запасів.

Принцип точності передбачає відповідність поставлених завдань дійсному результату та суворе і ретельне дотримання необхідних норм, вимог, що стосуються як технологічного процесу поводження із запасами так і професійних якостей працівників (завідувачів складами, робітників складських приміщень, інший допоміжний персонал пов'язаний із запасами).

Принцип планованості вимагає планування усіх дій, процесів, процедур тощо, які пов'язані із запасами, що забезпечить скоординовану, синхронну та передбачувану діяльність на яку підприємство виділило відповідні ресурси. Незаплановані дії зумовлюють непередбачувані витрати часу, коштів та інших ресурсів, що як правило, не є оптимальними для підприємства.

Принцип партнерства базується на встановленні зв'язків із іншими організаціями (постачальниками, перевізниками, споживачами тощо) для досягнення поставленої мети із застосуванням усіх засобів та ресурсів. Партнерство повинно не суперечити цілям партнерів, відповідати стратегії діяльності та забезпечувати реалізацію покладених завдань [5]. При управлінні запасами, в переважній більшості, принцип партнерства реалізується між підприємствами та постачальниками запасів в тому числі і виробничих, що покращує та пришвидшує процеси потрапляння запасів на підприємство.

Принцип економічності полягає у тому, що витрати покриваються отриманим ефектом від діяльності. Тобто цей принцип полягає в отриманні вигоди від реалізації управлінських рішень. По відношенню до виробничих запасів принцип економічності стосується такого рівня запасів за якого витрати на них покриватимуться ефектом від виробництва при цьому.

Принцип контролюваності передбачає що усі процеси, що відбуваються на підприємстві мають контролюватися. Сам процес контролювання базується на низці принципів. Розглядаючи виробничі запаси в контексті цього принципу, варто зазначити, що уся фінансова, облікова та розрахункова інформація про виробничі запаси повинна бути підконтрольна підприємству.

Застосування принципів відбувається комплексно, вони взаємопов'язані, їх дотримання підприємствами забезпечує ефективніше управління запасами. Отже, виділення спеціальних, або іншими словами, конкретних принципів управління запасами дозволяє підприємствам формалізувати процеси управління запасами.

1. Малафійк І.В. Дидактика [навчальний посібник] / І.В. Малафійк – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.info-library.com.ua/books-text-4279.html> 2. Академічний тлумачний словник – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://sum.in.ua/s/pryncyp> 3. Скібіцька Л.І., Менеджмент. [навчальний посібник] / Л.І. Скібіцька, О.М. Скібіцький – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 416 с. 4. Кузьмін О.Є. Теоретичні та прикладні засади менеджменту: [навчальний посібник] / О.Є. Кузьмін, О.Г. Мельник – 3-тє вид. доп. і перероб. – Львів: Національний університет “Львівська політехніка” (Інформаційно-видавничий центр “ІНТЕЛЕКТ+” Інституту післядипломної освіти), “Інтелект-Захід” , 2003. – 352 с. 5. Джок Мендоза-Вілсон Принципи партнерства / Джок Мендоза-Вілсон – [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http://www.scm.com.ua/m/documents/Partnership presentation 26.03.08 ru.pdf](http://www.scm.com.ua/m/documents/Partnership%20presentation%2026.03.08%20ru.pdf)